

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino

Številka: 060-08-5/2025/17
Ljubljana, 16. 6. 2025

Predlog

ZAPISNIK

28. sejo Komisije za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino, ki je bila v sredo, 28. 5. 2025, ob 10.00, v sejni sobi 212/II, Šubičeva 4, Ljubljana

Seja se je začela ob 10.00 in končala ob 13.37.

Prisotni:

- predsednik: Branimir Štrukelj
- podpredsednik: dr. Radovan Stanislav Pejovnik
- člani: dr. Branka Kalenič Ramšak, Matej Slapar, Jožef Školč, dr. Matjaž Štolfa, mag. Elena Zavadlav Ušaj ter Drago Žura.

Odsotni: Dejan Crnek, Rajko Fajt, Luka Steiner in Darko Zevnik.

Ostali prisotni: mag. Andrej Sotošek, mag. Branka Hrast Debeljak in Ajda Petrovič (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje), Urban Kodrič in Duša Marjetič (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije), dr. Barbara Toplak Perovič (Skupnost samostojnih visokošolskih zavodov), Neja Škulj (SVIZ Slovenije), mag. Katja Kraškovic (GEA College), Luka Mihalič (Študentska organizacija Slovenije), dr. Zdravko Kačič (Univerza v Mariboru), dr. Gregor Majdič (Univerza v Ljubljani), dr. Boštjan Golob (Univerza v Novi Gorici), mag. Gregor Mohorčič in Helena Žnidarič (Center poklicnega izobraževanja), Tanita Čamdžić (Mladinski svet Slovenije), Tai Žnidarčič (Dijaška organizacija Slovenije), dr. Franci Demšar (Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu), Matevž Kokol (Zagovornik načela enakosti), Jasna Dominko Baloh in Matevž Mandel (DOBA Fakulteta za uporabne poslovne in družbene študije), Jasna Rojc (Zavod RS za šolstvo), dr. Darko Zupanc in dr. Gašper Cankar (Državni izpitni center), dr. Marina Tavčar Kranjc (Državna komisija za splošno maturo) in dr. Elizabeta Zirnstein (Visokošolski sindikat Slovenije).

Predlog dnevnega reda:

1. Potrditev zapisnika 27. seje komisije

Gradivo: predlog zapisnika.

2. Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o maturi (ZMat-C), druga obravnava, EPA 2039-IX

Gradivo: predlog zakona.

3. Predlog zakona o visokem šolstvu (ZViS-1), druga obravnava, EPA 2047-IX

Gradivo: predlog zakona, pripombe DOBA fakultete, pripombe Skupnosti samostojnih visokošolskih zavodov Slovenije, priporočila Zagovornika načela enakosti.

4. Razno

AD 1)

Zapisnik je bil potrjen.

AD 2)

Komisija je obravnavala Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o maturi (ZMat-C), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije. Predlog zakona natančneje opredeljuje nekatere rešitve, ki naj bi prispevale k višji kakovosti znanja dijakov iz temeljnih splošnoizobraževalnih predmetov. Zadevajo dijake, ki se vpisujejo v enovite magistrske študijske programe na univerzitetni ravni. Ena ključnih sprememb se nanaša poklicno maturo, ki bo neposredno vplivala tudi na strukturo pouka v programih srednjega strokovnega izobraževanja. Šole bodo morale prevzeti večjo odgovornost pri pripravi dijakov na maturo s poudarkom na omogočanju bolj poglobljenega razumevanja splošnih vsebin ter izboljšanih možnosti za uspešno nadaljevanje izobraževanja. Predlog zakona prinaša razvojno spremembo glede poklicne mature, ki kandidatom omogoča pristop k poklicni maturi iz štirih ali petih predmetov. V praksi se je namreč pokazalo, da priprave na peti predmet niso sistemsko zagotovljene – matične srednje strokovne šole teh priprav praviloma ne izvajajo, zato se dijaki za opravljanje petega predmeta prijavljajo na gimnazije. Gimnazije se soočajo z večjimi logističnimi problemi pri vključevanju velikega števila kandidatov poklicne mature v pouk petega predmeta, ker ta praviloma ne omogoča opravljanje internih praktičnih delov splošne mature, kot so terensko delo, laboratorijske vaje, seminarske naloge, ki jih izvedejo v minimalnem obsegu, ali pa so prepuščeni individualnemu delu kandidatov.

Naraščajoče število dijakov v srednjem strokovnem izobraževanju, ki se odločajo za opravljanje petega predmeta, kaže njihove ambicije po nadaljnjem študiju, ki praviloma temeljijo na njihovih visokih učnih sposobnostih. Zato je ključno, da jim poklicna matura ne omogoča zgolj formalnega prehoda v visokošolsko izobraževanje, temveč tudi vsebinsko in kakovostno pripravo za nadaljevanje študija. Uvedba poklicne mature iz petih predmetov bo dijakom omogočila sistematično pripravo na predmete skupnega dela splošne mature. S tem bodo pridobili strokovno izobrazbo in možnost vpisa v univerzitetne študijske programe, medtem ko bo dosedanja poklicna matura iz štirih predmetov še naprej omogočala vpis v višješolske in visokošolske strokovne programe.

S predlogom zakona se ukinja zimski rok poklicne mature. Zakon trenutno določa tri roke za poklicno maturo (spomladanski, jesenski, zimski), medtem ko ima splošna matura le dva roka (spomladanski in jesenski). Statistični podatki kažejo, da je leta 2023 zimski rok v celoti opravljalo le 185 kandidatov, kar predstavlja 2,2 % vseh, ki so 2022 prvič pristopili k maturi v vseh treh rokih. Povprečno je na eni šoli v tem roku opravljalo le 4,5 kandidata, od tega 2,5 prvič v celoti. Zaradi tako nizkega števila kandidatov organizacija zimskega roka ni smiselna, saj pomeni nesorazmerno

obremenitev za šole, finančne stroške in organizacijske težave v rednem šolskem procesu. Ukinitiv zimskega roka tako pomeni racionalizacijo in boljšo organizacijo izvajanja mature.

Komisija se je seznanila s stališčema Dijaške organizacije Slovenije in Mladinskega sveta Slovenije, ki podpirata možnost, da se dijaki srednjih poklicnih in strokovnih šol z opravljeno poklicno maturo ter izbranim petim predmetom splošne mature lahko vpišejo v univerzitetne študijske programe. Obstoječi sistem se že sicer dlje časa uspešno izvaja ter omogoča enakopraven dostop do univerzitetnega študija za vse dijake ne glede na njihovo izobraževalno smer. Predlagana sprememba zakona, po kateri bi morali dijaki strokovnih šol za vpis na univerzitetne programe opraviti še tri predmete iz splošne mature (slovenščino, matematiko in tuji jezik), bi po njihovo ustvarila nepotrebne ovire. Mnogo dijakov bi zaradi tega izgubilo možnost vpisa na univerzitetne programe, kar bi bilo v nasprotju z načelom enakih možnosti. Prav tako bi se strokovne šole težko prilagodile dodatnim zahtevam, saj dijaki na teh šolah ne sledijo enakemu učnemu načrtu kot gimnazijci, zato se zavzemajo za ohranitev trenutne zakonodajne rešitve, ki dijakom omogoča vpis z dodatnim petim predmetom iz splošne mature, saj ta pristop zagotavlja pravičen in dostopen prehod v visoko šolstvo za vse dijake.

Komisija se je seznanila s podporo Državne komisije za splošno maturo in dodatnimi vsebinskimi pojasnili k predlogu zakona. Kot je bilo pojasnjeno, trenutno veljavni sistem omogoča, da se dijaki srednjih strokovnih šol z opravljenim petim predmetom splošne mature lahko vpišejo na nekatere univerzitetne programe, čeprav so sicer opravljali poklicno maturo. Ta možnost ostaja tudi v prihodnje, vendar bo predlagana sprememba omogočila, da bodo ti dijaki boljše pripravljene na maturo s petim predmetom iz splošne mature, saj trenutni program srednjih strokovnih šol ne zagotavlja dovolj ustreznih vsebin in znanj. Komisija je bila pri tem seznanjena z nekaterimi statistični podatki, in sicer da je med približno 8000 dijaki, ki opravljajo poklicno maturo, le okoli 1500 takih, ki se odločijo še za peti predmet splošne mature. V tem primeru je matura manj uspešna (okoli 76 %) od splošne mature kot celote, kjer je uspešnost med 92 in 95 %, kar kaže na očitno neenakost pri pripravi na izpite, kar pa ni posledica sposobnosti dijakov, temveč drugače strukturiranega predmetnika srednjih strokovnih šol. Namen spremembe je torej v tem, da bi se učni načrti srednjih strokovnih šol dopolnili z vsebinami iz temeljnih elementov splošne izobrazbe za uspešno opravljanje splošne mature in nadaljevanje študija na univerzitetnih programih. Gre torej za prizadevanje po večji izenačenosti in pravičnosti med različnimi vrstami srednjega izobraževanja. Dijaki morajo priprave na peti predmet pogosto plačevati, saj jim matične šole tega ne omogočajo, predlagana sprememba pa cilja k temu, da bi srednje strokovne šole nudile vse znanje znotraj rednega programa.

Komisija se je seznanila z mnenjem Centra za poklicno izobraževanje (CIP), ki ocenjuje, da predlog zakona prinaša nekatere pozitivne spremembe, a hkrati odpira pomembna vprašanja za dijake poklicnega izobraževanja. V ospredju je vprašanje, kako bo uvedba petpredmetne poklicne mature kot srednje poti med splošno in poklicno maturo vplivala na izvedbo obstoječega srednješolskega programa, saj predlog zakona ne predvideva celovite štiriletne prilagoditve, temveč omogoča odločitve o tipu mature šele po drugem letniku, kar naj bi onemogočalo postopno in pravočasno pridobivanje znanja, zato odpira vprašanja o enakovrednosti priprave

dijakov. V centru so izpostavili tudi skrb, da predlagana zakonska sprememba zgolj formalno rešuje problem petega predmeta, ne da bi se celovito lotil prenove programa. Ob tem opozarjajo na 53. členom Zakona o visokem šolstvu, ki omogoča univerzam, da samostojno določajo dodatne pogoje za vpis. To lahko vodi do situacije, kjer bo moral dijak poleg petih predmetov opravljati tudi šesti ali celo sedmi predmet, če jih posamezna fakulteta zahteva, kar dejansko pomeni dodatno obremenitev brez systemske podpore. Posebej izpostavljajo različno vrednotenje splošnoizobraževalnih in strokovnih predmetov – slednji so pogosto zahtevnejši in temeljijo na poklicnih standardih. Predlog zakona opredeljuje dodatne ure za priprave v višjih letnikih (3. in 4.), vendar bo brez dodatnih kadrovskih in systemskih sprememb to težko izvedljivo. V strokovnih šolah npr. poučuje dvopredmetni učitelj, medtem ko v gimnazijah lahko predmet poučuje enopredmetni strokovnjak, kar tudi povzroča razlike v kakovosti pouka. Posebna težava se pojavlja tudi pri poklicno-tehniškem izobraževanju (program 3+2), kjer ne bo mogoče zagotoviti dodatnih ur za pripravo na petpredmetno maturo, saj za to ni ustreznih prostih ur v odprtem kurikulumu, ki je namenjen prilagajanju podjetju, lokalni skupnosti itd. Na centru tako opozarjajo, da če ne bo jasne systemske rešitve, bodo dijaki nekaterih programov neupravičeno izključeni iz možnosti nadaljevanja izobraževanja. Prav tako se odpira vprašanje enakih možnosti med šolami. Večji šolski centri bodo lažje omogočili ločene skupine za pripravo na različno zahtevne mature, medtem ko bodo majhne šole z enim ali dvema programoma ali z manjšim številom dijakov v slabšem položaju, kar ogroža regionalno enak dostop do izobraževanja.

Komisija se je seznanila s stališčem Državnega izpitnega centra (RIC), v katerem poudarjajo, da predlagana systemska rešitev glede umestitve petega maturitetnega predmeta temelji na dolgoletnih raziskavah in spremljanju dijakov vse od osnovne šole do odraslosti. Dijaki s poklicno maturo so v povprečju pri študiju manj uspešni kot gimnazijci, kar potrjujejo tudi podatki o njihovem neenakem socialno-ekonomskem statusu v odraslosti. Menijo, da predlog zakona, ki omogoča poklicnim maturantom opravljanje petih predmetov na ravni splošne mature, naslavlja pravičnost in enake možnosti. To utemeljujejo tudi s tem, da je Slovenija med letoma 1995 in 2001 že imela sistem enotne mature za gimnazijce in dijake srednjih strokovnih šol, ki je dobro deloval. Takrat je bil delež dijakov iz strokovnih šol, ki so opravljali maturo, bistveno večji kot danes, kar kaže, da je bil sistem izvedljiv. Poudarili so, da bo z novo ureditvijo nujna prilagoditev srednjih strokovnih šol, in sicer tako po vsebini kot po številu ur ključnih predmetov, da se bodo dijaki lahko ustrezno pripravili na višji standard izpitov. Predlagana rešitev ne pomeni, da bodo dijaki iz srednjih strokovnih šol avtomatično dostopali do vseh univerzitetnih programov – fakultete bodo še vedno določale pogoje vpisa, a novi sistem omogoča večjo dostopnost, če dijaki dosežejo primerljiv nivo znanja. Na podlagi podatkov iz nacionalnih preverjanj znanj je velik del dijakov srednjih strokovnih šol sposobnih dosegati višje učne standarde in uvedba petega predmeta bo povečala njihove možnosti za uspešen univerzitetni študij in boljše zaposlitvene možnosti.

Komisija se je seznanila s pojasnili Zavoda za šolstvo v zvezi z razlikovanjem med strokovnimi gimnazijami in srednjimi strokovnimi programi, saj gre pri prvih za sestavni del splošnega izobraževanja, medtem ko imajo strokovni programi drugačne cilje in zasnovo predmetov. Strokovne gimnazije, zlasti umetniške, imajo strokovno-teoretične predmete v zelo omejenem obsegu, njihovi učni načrti sledijo splošnoizobraževalnim standardom, podobnim tistim v splošnih gimnazijah. V zadnjih

letih se razlika med strokovnimi gimnazijami in strokovnimi programi pogloblja, saj se prve vse bolj uveljavljajo kot enakovredne gimnazijskim programom. Standardi znanja pri splošnoizobraževalnih predmetih v strokovnih programih so zasnovani drugače kot v gimnazijah – niso lažji ali težji, temveč sledijo drugačnim ciljem, pogosto v podporo strokovnemu delu programa. Maturitetni tečaj je namenjen dijakom, ki so opravili poklicno maturo in želijo opravljati splošno maturo. To je enoletni pripravljalni program, ki dijakom omogoča, da se v omejenem času ustrezno pripravijo na pet predmetov splošne mature. To dokazuje, da je ob ustrezni prilagoditvi mogoče v dveh letih uspešno pripraviti dijake tudi na tri maturitetne predmete. Peti predmet na splošni maturi predstavlja vedno večjo težavo za dijake poklicnih šol; maturitetni tečaj se kot sistemska rešitev v praksi ni uveljavil, uveljavili so se alternativni načini – predvsem opravljanje petega predmeta, ki pa ni ustrezno sistemsko podprt. Dijaki so pri pripravi pogosto prepuščeni sami sebi. V preteklosti so jih posamezne gimnazije še sprejemale k pouku, danes pa je to zaradi varnosti, prostorskega in številčnega normativa ter odgovornosti gimnazij do teh dijakov, postalo skorajda neizvedljivo.

Komisija je v razpravi glede na različna stališča in pojasnila ter izpostavljena vprašanja razpravljavcev ugotovila, da predlog zakona prinaša nekaj novih izzivov za srednje strokovne šole zlasti glede oblikovanja kurikuluma in organiziranja pouka v 3. in 4. letniku za dijake, ki želijo nadaljevati izobraževanje na univerzitetnih programih. Člani komisije so se v razpravi oprli na predstavljene podatke v uvodnem besedilu predloga zakona, začeni s podatkom za šolsko leto 1993/94, ko se je prva generacija dijakov lahko odločila med pripravo na maturo ali takratno obliko zaključnega izpita. Podatki kažejo, da se je tedaj približno od 48 do 49 % dijakov odločilo za pripravo na maturo, medtem ko se danes za peti predmet odloča le okoli 20 % dijakov. Večina teh dijakov je uspešnih, a od tistih, ki so popravili peti predmet, jih le približno 5 % nadaljuje študij. Značilnost priprav na maturo 1993/94 je bila, da se je več ur namenilo maturitetnim predmetom slovenščine, matematike in fizike, manj pa praksi in strokovno-teoretičnim predmetom.

Komisija je opozorila na navedbe predlagatelja, da predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za državni proračun oz. druga javnofinančna sredstva. Pri tem so državni svetniki navedli primer, da če se samo polovica dijakov odloči za pripravo na maturo iz petih predmetov, to pomeni dodatno skupino dijakov. Trenutni sistem financiranja temelji na financiranju "po glavi dijaka", kako bodo torej po novem financirane dodatne skupine. Dodali so, da je to vprašanje treba nasloviti že ob začetku veljavnosti zakonskih sprememb. Poleg tega so izpostavili vprašanja glede zadostnega števila učiteljev maturitetnih predmetov in njihovega nagrajevanja pri maturitetnih dejavnostih ter ustrezne literature, saj ko je bila uvedena splošna matura, so gimnazije dobile vso literaturo, medtem ko so bile srednje strokovne šole prepuščene sami sebi, še posebej pri strokovnih predmetih.

Dodatno so bila na komisiji izpostavljena vprašanja o zadostnem številu ur odprtega kurikuluma za pripravo na maturo iz slovenščine, matematike in tujega jezika ter o zadostnem številu zunanjih ocenjevalcev. Odprti kurikulum je namreč namenjen povezovanju z gospodarstvom s poudarki na strokovnih vsebinah, člane komisije pa je zato zanimalo, ali bo ta po novem zadostoval za zagotovitev enako kakovostne priprave.

Komisija je v razpravi spomnila, da se je po 2002 dijaška populacija v gimnazijah postopno zmanjšala, medtem ko se je povečal delež dijakov v srednjih strokovnih šolah, ki ob poklicni maturi opravljajo še posamezni predmet splošne mature. Zato je pomembno, da imajo dijaki možnost izbire, saj bodo morda raje izbrali tudi poklicno oz. strokovno šolo z možnostjo splošne mature. Obenem so člani komisije izpostavili tudi smiselnost uvedbe sprejemnih izpitov na fakultetah, ki bi omogočili, da dijaki, ki imajo višji potencial za specifično znanje, a so morda padli pri maturi, vseeno nadaljujejo študij.

Komisija je na podlagi razprave ocenila, da predlagane rešitve vendarle pomenijo pomemben napredek pri izenačevanju zahtevane ravni znanja dijakov ob vpisu na enovite magistrske študijske programe na univerzitetni ravni ob dejstvu, da različne fakultete avtonomno zahtevajo različno predznanje in temu prilagodijo vpisne pogoje. Opozorili so, da se pomembne odločitve o izobraževalni poti začnejo že pri izbiri srednje šole. Na te odločitve vpliva tudi pogost in neupravičen vtis v javnosti, da izbira med gimnazijo in strokovno šolo pomeni izbiro med lažjo in težjo potjo do visokošolskega izobraževanja. Novela zakona naj bi zato pripomogla k temu, da bodo pogoji za vpis na univerzitetne programe bolj enotni in da bodo kandidati za študij bolje pripravljene, s čimer se bo zmanjšal osip na fakultetah in povečala uspešnost študija.

Komisija poudarja, da sama sprememba zakona ne bo rešila vseh težav, temveč bodo nujni dodatni premišljeni ukrepi ob njegovi implementaciji, predvsem glede kadrovskih in finančnih vprašanj. Pri tem so naslovili tudi vedno večje pomanjkanje učiteljskega kadra za posamezne predmete, ki lahko predstavlja oviro izvajanju predlaganih zakonskih sprememb, pri čemer bodo glavno breme prevzeli ravnatelji. Pri organiziranju priprav na različno zahtevne mature pa ne gre prezreti tudi različne velikosti srednjih šol in njihovo regionalno pokritost, kar lahko tudi vpliva na enakopravnost dijakov pri izbiri (zahtevnosti) študijske smeri. Ne glede na zatrjevanje predlagatelja, da rešitve sistemsko omogočajo dijakom srednjih strokovnih šol izbiro za enakovredno nadaljevanje izobraževanja na univerzah, v razpravi že izpostavljena nekatera konkretna vprašanja različnih deležnikov pomenijo pomemben izziv za njihovo uspešno izvedbo.

Komisija je na podlagi razprave, v kateri so sodelovali državni svetniki Rajko Fajt, mag. Elena Ušaj Zavadlav, Jožef Školč in dr. Matjaž Štolfa, sprejela (5 ZA, 1 PROTI) naslednji **s k l e p**:

- **Komisija podpira predlog zakona.**

Za poročevalca je bil določen državni svetnik Branimir Štrukelj.

AD 3)

Komisija je obravnavala Predlog zakona o visokem šolstvu (ZViS-1) v drugi obravnavi, ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije. Kot je uvodoma izpostavil predlagatelj, je bil Zakon o visokem šolstvu sprejet pred skoraj 30 leti in v tem času večkrat noveliran. Ena pomembnejših reform je bila uvedba bolonjskega sistema. Zadnja večja sprememba je bila 2024, ko je zakon uzakonil pojem javnega interesa in definiral javno službo. Nov predlog zakona je nastajal v okviru široke delovne skupine, v kateri so sodelovali vsi ključni deležniki

visokega šolstva. Predlog zakona je tako kompromis, v nekaterih rešitvah morda na najmanjšem skupnem imenovalcu, ki ga je bilo mogoče doseči. Predlog zakona celovito reformira slovenski visokošolski prostor. Uvaja znatno višja sredstva – 1,5 % BDP bo namenjenega visokemu šolstvu, s čimer se Slovenija še trdneje umešča v evropski visokošolski prostor in omogočamo boljše sodelovanje z mednarodnimi partnerji. Podaljšuje se obdobje pogodb o financiranju z univerzami, kar omogoča večjo avtonomijo, predvidljivost in boljše načrtovanje. Pod določenimi pogoji predlog zakona omogoča tudi samoakreditacijo študijskih programov, univerze bodo tako same skrbele za programe in upravljale s svojim premoženjem. S pogodbo dogovorjeni lamp sum bo zajemal študijska mesta, študijsko dejavnost ter investicije. Daljše pogodbeno obdobje pomeni večjo stabilnost in boljše pogoje za strateško načrtovanje. Predlog zakona predvideva tudi proračunske varovalke, kar zagotavlja stabilno financiranje. Po novem bo država ustanavljala le še (javne) univerze, ne več samostojnih visokošolskih zavodov. Obstoječi javni zavodi se bodo v prehodnem obdobju priključili univerzam, omejitve pa ne veljajo za zasebne visokošolske zavode.

Posebna pozornost je namenjena tudi načelu enakosti spolov ter prepovedi spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja v visokem šolstvu. Urejen je status študenta – po novem ga bo mogoče pridobiti šele med študijem, ne več v prijavno izbirnem postopku, da se prepreči diskriminacija.

Predlog zakona kot nacionalno pomembno nalogo opredeljuje tudi skrb za slovenski znakovni jezik. Uvaja novo obliko študija – časovno prilagojen študij, namenjen predvsem zaposlenim, ki bo omogočil prilagojeno izvajanje celotnega akreditiranega študijskega programa, tako da bodo študenti deležni celotnih akreditiranih vsebin, ki so jih deležni tudi študenti rednih študijev. Omogočal bo izvajanje celotnega programa v daljšem časovnem obdobju (en letnik do dve leti), študentom, ki želijo hitreje napredovati, bo to še vedno omogočeno. Pravice študentov rednega in časovno prilagojenega študija bodo izenačene ob izpolnjevanju enakih pogojev.

Predlog zakona natančneje ureja tudi pravice in obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev ter sledi določilom kolektivnih pogodb. Zelo pomembna novost je tudi ureditev področja koncesij, kjer predlog zakona določa jasna pravila in postopke za njihovo dodeljevanje. Komisiji je bilo ob tem pojasnjeno, da se pripravlja amandma, ki podaljšuje veljavnost obstoječih koncesij za dve leti po začetku novega šestletnega financiranja, kar omogoča dodatno presojo ustreznosti ureditve in zaščito obstoječih koncesionarjev.

Komisija se je seznanila s stališčem Rektorske konference Slovenije, ki podpira predlog zakona in ga ocenjuje kot kompromis. Pojasnjeno je bilo, da so skupaj s sindikati uskladili 107. člen predloga zakona, ki je eden ključnih členov zakona, saj ureja delovno obvezo pedagoških delavcev. V rektorski konferenci so posebej izpostavili, da številni vsebinski elementi, za katere so si prizadevali, v predlogu zakona niso upoštevani, besedilo predloga zakona pa se razlikuje od različice, ki je bilo pripravljeno znotraj delovne skupine. Ena takih določb je 115. člen, ki je prvotno predvideval možnost poučevanja zgolj v angleškem jeziku, a je bil odstavek s to vsebino umaknjen. Kljub temu pa kot deležniki in družbeno odgovorne institucije razumejo nujnost sprejema novega zakona, ki prinaša številne prednosti.

Komisija se je seznanila s kritiko predloga zakona s strani Skupnosti samostojnih visokošolskih zavodov. V skupnosti opozarjajo na trend množičnega odhoda izobraženih kadrov v tujino (okoli 2.000 letno), ob tem pa se večja vpis študentov iz tretjih držav, kar pogosto poteka prek agencij brez ustreznega nadzora kakovosti, posledica tega je, da se v višji letnik vpiše le peščica od več sto vpisanih tujcev. Posebno pozornost v skupnosti namenjajo določbi, da bi lahko univerze v prihodnje same akreditirale študijske programe. Opozarjajo, da je trenutno kar 40 % novih programov, ki gredo v postopek akreditacije, umaknjenih zaradi pomanjkljive kakovosti, zato bi odprava zunanje presoje lahko pomenila zmanjšanje kakovosti visokošolskega izobraževanja, zato se zavzemajo za večjo vlogo Nacionalne agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS). Po najnovjšem priporočilu Evropske komisije naj vse visokošolske zavode, javne in zasebne, akreditirajo nove študijske programe na agencijah za zagotavljanje kakovosti. Glede financiranja menijo, da se sredstva za visoko šolstvo sicer večajo, vendar niso vezana na število študentov, kakovost programov ali morebitno izgubo akreditacije. Vprašljiva se jim zdi tudi ukinitve vladnega potrjevanja razpisov za vpis, ki je bil to eden redkih mehanizmov, s katerim je država lahko vplivala na usmerjanje vpisa v ključne in deficitarne poklice, kot so npr. zdravniki in inženirji. V skupnosti so zelo kritični do predlagane ukinitve izrednega študija in njegove zamenjave s časovno prilagojenim študijem, ki ne predvideva ločene izvedbe za zaposlene študente in omogoča zlorabe. Opozarjajo tudi na morebitno vprašanje mešanja javnega in zasebnega znotraj istih zavodov, predvsem pri vpisu tujih študentov, kjer obstaja velika razlika v stroških (slovenski študent glede na podatke OECD za leto 2021 stane državo 17.000 evrov, indijski samoplačnik pa plača le 3.000 evrov), zato se zavzemajo se za jasno ločitev stroškov in financiranja.

Komisija se je seznanila s stališčem Fakultete za uporabne poslovne in družbene študije DOBA, ki je uvodoma izpostavila uvedbo časovno omejenega študija, ki je bila skozi celoten proces nastajanja predloga zakona predmet številnih pripomb. Pri tem v Dobi zlasti izpostavljajo dejstvo, da za takšno rešitev ni bilo opravljenih ustreznih strokovnih analiz. Ne strinjajo se s tem, da predlog zakona temelji na domnevah in ocenah, in poudarjajo, da se bo zaposlenim, ki študirajo ob delu, dostop do izobraževanja otežil. V Dobi podpirajo internacionalizacijo slovenskega visokega šolstva, v Sloveniji trenutno študira približno 12 % tujih študentov, vendar ni podatkov o njihovi uspešnosti in ali ostajajo v Sloveniji oz. kakšen je njihov prispevek k razvoju družbe. Ocenjujejo, da predlog zakona ne ureja ključnih vprašanj razvoja visokega šolstva v Sloveniji: ni jasne ureditve javne službe, binarne strukture programov, raznolikosti in dostopnosti študijskih možnosti, spodbujanja fleksibilnosti in učinkovitosti študija, obenem bi veljalo razmisliti tudi o uvrstitvi univerz uporabnih znanosti, kar je že praksa v mnogih evropskih državah. Predlog zakona tudi ne sledi sodobnim razvojnim potrebam, kar je po njihovem mnenju rezultat samega postopka oblikovanja predloga zakona, v katerem ni bilo strokovne razprave med vsemi različnimi deležniki. V Dobi so izpostavili, da je znanje sicer javno dobro, vendar tudi ekonomska kategorija. Po ocenah OECD in Evropske komisije vsak diplomant v svoji delovni dobi prispeva družbi približno 150.000 evrov dodane vrednosti. V Evropi so študentje zasebnih visokošolskih zavodov enakovredni tistim z javnih, ključna merila so kakovost, dostopnost in učinkovitost in, kot poudarjajo v Dobi, predlog zakona tem merilom ne sledi – nasprotno, postavlja dodatne ovire.

Komisiji je bilo predstavljeno mnenje Študentske organizacija Slovenije (ŠOS), ki med ključnimi pozitivnimi spremembami izpostavljajo bolj odprt izobraževalni proces, ki omogoča poučevanje v tujih jezikih. ŠOS si je pri tem uspešno prizadeval za to, da bodo vsi študenti, ki bodo želeli poslušati predavanja v slovenskem jeziku, to možnost še vedno imeli. Dotaknili so se tudi t. i. delnega študija, kjer bo študent lahko v obdobju dveh let opravil eno študijsko leto; ta oblika študija je namenjena predvsem študentom, ki študirajo ob delu ali imajo druge življenjske okoliščine, ki jim onemogočajo redni študij, in ti študenti bodo ohranili vse pravice, ki izhajajo iz statusa študenta. Izpostavili so tudi področje mikro-dokazil, ki nikakor ne bodo nadomestila rednih študijskih programov, bodo pa omogočila pridobivanje specifičnih znanj in kompetenc, pomembnih na trgu dela. V ŠOS poudarjajo tudi pomen zagotavljanja športno-gibalnih aktivnosti, ki bodo postale obvezne v prvem letniku študija. To razumejo kot pomemben korak k naslavljanju izzivom na področju duševnega zdravja mladih, saj je šport lahko učinkovit način za naslavljanje tega perečega problema.

Komisija se je seznanila tudi z dodatnimi obrazložitvami k predlogu zakona s strani rektorjev Univerze v Ljubljani, Univerze v Mariboru in Univerze v Novi Gorici. Komisija ocenjuje, da je predlog zakona naletel na širok spekter odzivov s strani vodilnih predstavnikov akademske sfere, kjer je zaznati skupno razumevanje novega zakona kot pomembnega koraka v smeri večje avtonomije univerz, boljše systemske ureditve ter uskladitve slovenskega visokošolskega prostora z evropskimi smernicami in bolonjskim procesom. Predstavniki univerz so v razpravi poudarili, da predlog zakona uvaja večjo institucionalno avtonomijo univerz in prehod od akreditacije posameznih študijskih programov k institucionalni odgovornosti za kakovost. Ključni varovalki v tem procesu ostajata obvezna vzorčna evalvacija novih programov v dveh letih ter možnost izredne evalvacije ob zaznanih nepravilnostih. Ohranitev kakovosti se zagotavlja prek notranjih mehanizmov zagotavljanja kakovosti ter nadzora s strani NAKVIS. V skladu z evropskimi praksami predlog zakona omogoča hitrejše prilagajanje študijskih vsebin potrebam gospodarstva in študentov, kar rektorji ocenjujejo kot nujno glede na hiter razvoj znanja in nastajanje novih delovnih mest. Pomembno je tudi ustrezno izvajanje časovno prilagojenega študija, ki mora služiti predvsem zaposlenim odraslim in ne nadomeščati rednega študija. Izpostavljeno je bilo, da predlog zakona uvaja celovito definicijo javne službe, ki vključuje tudi raziskovalno, umetniško in podporno dejavnost. Poudarjen je bil pomen večje raznolikosti študijskih programov in omogočanje širokega izbora študentom, kar vodi v ustvarjanje novih poklicev in medsektorskih prenosov znanja. Predlog zakona postavlja nove temelje za dolgoročno razvojno načrtovanje univerz predvsem z uvedbo šestletnega pogajalskega financiranja, ki omogoča predvidljivost in razvojno usmerjenost. Poudarjena je bila nujnost internacionalizacije slovenskega visokega šolstva ter potrebo po systemskih mehanizmih za privabljanje in zadrževanje kakovostnih tujih študentov. Izpostavljena je bila novost oz. uvedba razvojnega stebra financiranja, namenjenega inovacijam, uvajanju novih programov in odzivanju na potrebe trga; ta mehanizem bo univerzam omogočil večjo prožnost in odpravil dosedanjo togost, ki je preprečevala hiter odziv na družbene spremembe.

Komisija se je seznanila z mnenjem NAKVIS zlasti glede samoakreditacije študijskih programov, kar nekatere severnoevropske države že uporabljajo. Tu je pomembna zagotovitev dovolj veliko število ustreznih varovalk za zagotovitev kakovosti študijskih programov. Glede vprašanja plačila članom sveta in pritožbene komisije ter strokovnjakom je prišlo do spremembe terminologije – namesto »plačilo za delo« je

po novem uporabljena dikcija »sejnina«. Kot je bilo pojasnjeno, je stališče Ministrstva za finance, da naj bi bilo plačilo urejeno podobno kot pri drugih agencijah, čemur NAKVIS nasprotuje, ker naj bi taka sprememba bistveno vplivala na kakovost dela, saj Svet NAKVIS sprejema kompleksne odločitve glede akreditacij študijskih programov.

Komisija se je seznanila s predlaganimi amandmaji SVIZ Slovenije k 33. in 34. členu predloga zakona, ki se nanašata na enakovredno volilno pravico vseh zaposlenih na javni univerzi oz. fakulteti pri volitvah rektorja in dekana. Kot je bilo obrazloženo, po veljavnem zakonu glasujejo tri skupine volivcev, visokošolski učitelji, znanstveni delavci in asistenti z raziskovalnim nazivom, visokošolski sodelavci in drugi sodelavci pri pedagoškem procesu, študenti ter drugi delavci. Vrednost glasu pa je neenaka — študenti imajo 20 % vseh glasov, zaposleni pa 80 %, znotraj teh 80 % pa skupina drugih delavcev, kamor spadajo tudi mladi raziskovalci, predstavlja največ 25 % vseh glasov. V SVIZ menijo, da ni utemeljenega razloga za razlikovanje teže glasu med pedagoškimi in nepedagoškimi delavci. Prepričani so, da bi bilo z vidika enakopravnosti zaposlenih in vključujoče akademske skupnosti treba to razlikovanje odpraviti, zato predlagajo poenostavitev volilne ureditve v dve skupini volivcev: zaposlene in študente. Takšen pristop bi po njihovi oceni okrepil občutek pripadnosti med vsemi zaposlenimi ter povečal legitimnost izvoljenega vodstva v očeh vseh zaposlenih.

Komisija se je seznanila s podporo Visokošolskega sindikata Slovenije k predlogu novega zakona. Za sindikat so ključne določbe o financiranju, saj podfinanciranost univerz vedno negativno vpliva tudi na položaj zaposlenih. Kot pomembno ocenjujejo zagotovitev zvezne rasti financiranja od naslednjega leta naprej, ki bo svoj učinek pokazalo tudi do leta 2027; uvedbo novih sredstev za rast financiranja investicij, kar bo univerzam omogočilo bolj sistematičen in kontinuiran pristop k reševanju prostorske stiske. Predlog zakona na novo opredeljuje strokovne sodelavce pri pedagoškem procesu, ki so zdaj vključeni kot pedagoški profil. V sindikatu podpirajo tudi ukrepe, ki zmanjšujejo možnosti za prekarno pedagoško delo in za dodatne pedagoške zaposlitve ob regulaciji dolgotrajne pedagoške obveze, opozarja pa na 108. člen, ki trenutno ureja normative neposredne pedagoške obveznosti kot varovalo kakovosti pedagoškega dela, kjer je v obrazložitvi navedeno, da se normativi ne smejo zviševati zaradi doseganja finančnih prihrankov. Opozarjajo na nekonsistentno dikcijo v 109. členu, ki ureja pravico do sobotnega leta visokošolskih učiteljev in sodelavcev, kjer predlagajo uskladitev in jasnejšo formulacijo za odpravo nejasnosti in diskriminacije.

Komisija se je seznanila tudi z nerešenimi vprašanji v predlogu zakona, na katere je opozoril Zagovornik načela enakosti in ki so povezana s študenti s posebnimi potrebami oz. invalidnostjo. Opozarjajo na neustrezno definicijo študentov s posebnimi potrebami, saj predlog zakona vsebuje zaprt seznam, kar lahko omeji pravice tistih, ki niso izrecno omenjeni. Zagovarjajo bolj splošno definicijo, podobno kot jo določa Konvencija o pravicah invalidov. Predlog zakona izpušča določbo, ki je do zdaj omogočala dodatno strokovno pomoč študentom s posebnimi potrebami, kar je eden temeljnih pogojev za dejansko enakopravno vključevanje; ta ukrep naslavlja strukturno neenakost, s katero se soočajo invalidi že od rojstva. Ministrstvo utemeljuje črtanje z domnevo, da je bila enakost zagotovljena že v srednji šoli prek prilagoditev, a to ni povsem točno, saj morajo biti prilagoditve individualne in ustrezati

konkretnim potrebam študenta, kar predvideva tudi evropska zakonodaja in Zakon o izenačevanju možnosti invalidov. Zagovornik meni, da predlog zakona ne nadgrajuje, temveč celo zmanjšuje pravice študentov s posebnimi potrebami.

Komisija uvodoma ugotavlja, da je predlog zakona rezultat dolgotrajnega in intenzivnega usklajevanja v širokem krog deležnikov, zato so v nekaterih segmentih predlagane kompromisne rešitve, ki pa niso ustrezno domišljene. Komisija pri tem zlasti poudarja, da bi morali predlagatelji zakona slediti ključnim strateškim ciljem Resolucije o nacionalnem programu visokega šolstva do 2030.

Člani komisije so v razpravi izpostavili predvsem 15. člen, ki govori o učnem jeziku v visokošolskih zavodih in glede katerega je bilo v predhodnih javnih razpravah veliko nasprotovanja, zlasti s strani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Komisija pri tem ugotavlja, da je predlagana dikcija člena zdaj usklajena in slovenski jezik kot učni jezik v visokošolskem izobraževanju ohranja svoj položaj učnega in strokovnega oz. znanstvenega jezika.

Komisija ocenjuje, da kljub splošni podpori predlog zakona prinaša več izzivov. Med njimi so implementacija določb glede doktorskega študija, uresničevanje določila o sobotnem letu in uresničevanje delovne obveze iz 108. člena, zlasti na kadrovske podhranjenih fakultetah. Posebna pozornost je namenjena tudi pravni subjektiviteti univerz in poslovni sposobnosti njihovih članic, kjer se poudarja pomen avtonomije visokošolskih institucij in zaščita pred političnim vmešavanjem.

Komisija izpostavlja neopredeljeno vključitev športno-gibalnih dejavnosti kot obvezne študijske vsebine, čeprav to predvideva Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva do leta 2030, kar je bilo posebej izpostavljeno tudi na posvetu v Državnem svetu, ki ga je komisija organizirala še v času javne razprave. Predlagana zakonodajna rešitev šport uvršča le kot podporno dejavnost, kar ocenjuje kot neustrezen kompromis.

Člani komisije poudarjajo, da predlog zakona, kot že omenjeno, odstopa od strateških dokumentov in je v nekaterih primerih celo naklonjen interesnim skupinam. Posebej problematična se jim zdi ukinitve izrednega študija brez predhodne temeljite analize. Kritični so do nejasne ureditve upravljanja univerz, predvsem do vloge upravnih odborov in neustrezno naslovljene odgovornosti.

Komisija opozarja tudi na strukturno vprašanje združevanja visokošolskih strokovnih programov in univerzitetnih študijev znotraj istih institucij, kar je v nasprotju z dobrimi praksami v tujini. Predlagajo razmislek o uvedbi samostojnih "kolidžev" z usmerjenim, praktičnim poukom.

Komisija ugotavlja, da predlog zakona posega tudi na druga področja (študentski domovi, Centralna tehniška knjižnica, ipd.), a spregleda ključne strateške projekte, kot je NUK 2. Prav tako predlog zakona omejuje možnost kandidature za rektorja na redno zaposlene redne profesorje, kar je lahko ovira internacionalizaciji, zato so izpostavili nujnost spremembe pravil pri volitvah rektorjev, zlasti pa izenačitev glasov pedagoških in nepedagoških delavcev.

Na podlagi razprave različnih deležnikov na področju visokošolskega izobraževanja komisija ugotavlja, da predlog novega zakona prinaša pomembne novosti in številne izboljšave. Predlog zakona je nastajal v procesu široke javne razprave in je primer participativne demokracije, vendar komisija ocenjuje, da ostajajo odprta vprašanja kakovosti, izvedljivosti in strateške usmerjenosti zakonodajnega predloga.

Komisija je na podlagi razprave, v kateri so sodelovali državni svetniki dr. Branka Kalenić Ramšak, Drago Žura, dr. Stanislav Radovan Pejovnik in Branimir Štrukelj, sprejela (5 ZA, 1 PROTI) naslednji **s k l e p**:

- **Komisija podpira predlog zakona.**

Za poročevalca je bil določen državni svetnik prof. dr. Radovan Stanislav Pejovnik.

AD 4)

Ni bilo predlogov za razpravo.

Sekretarka
mag. Damijana Zelnik, l.r.

Predsednik
Branimir Štrukelj, l.r.